

УДК 070:654.194(477.61)

РЕГІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ПРОСТОРУ

Соломін Є. О.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Луганськ, Україна

подається аналіз регіонального телевізійного простору Луганщини з точки зору його становлення та функціонування в національній системі соціальних комунікацій. Розглядається можливий шлях подальшого розвитку регіонального мовника у світлі інтеграційних перспектив та впровадження новітніх телекомунікаційних технологій.

Ключові слова: телебачення, телевізійний простір, регіональний мовник, суспільне телебачення, інформаційна політика.

Проголошення державної незалежності України та розпад Радянського Союзу стали, з одного боку, кінцем існування єдиного інформаційного простору, та, з іншого, – початком формування нових відносин у системі телевізійного мовлення України.

Постановка проблеми. Разом з незалежністю Україна отримала не лише змогу формувати власний телепростір, але й мала розв'язати завдання з його наповненням конкурентоспроможним продуктом. Здійснити це завдання, маючи кадровий голод, застаріле обладнання та технології, відсутність необхідних ресурсів, було не просто. Проте Україна зробила прорив і сформувала телевізійний простір, виникло конкурентне середовище в системі ЗМІ, розвинулися регіональні електронні засоби масової інформації [9, с. 183].

Через усі ці трансформації в системі масової комунікації проходили не лише загальнонаціональні виробники телевізійного продукту, але й регіональні. Маючи законодавче підґрунтя [12, с. 53-111], у регіонах активно формується місцевий телевиробник зі своєю базою, потужностями та кадрами.

Якщо ще в 1991 році в телевізійному просторі Луганщини в ролі регіонального мовника була присутня лише одна студія телебачення – обласне державне телерадіооб'єднання [11, с. 245], то вже за вісім-десять років ця кількість досягла десяти телеорганізацій. Пальму першості тримає Луганськ. Тут у цей час з'являються та працюють, крім Луганського обласного державного телебачення, ще й ЛКТ, «Ефір-1», ЛКТ+, ІРТА. Якщо додати сюди ще й такий самий стрімкий розвиток телебачення на територіях Луганської області, то найсхідніший регіон України виглядає цілком достойно на фоні розвитку українського інформаційного простору.

Тож *актуальність* цієї статті якраз і полягає в розширенні меж наукового дослідження телепростору Луганщини. Згадана проблема є маловивченою, а, значить, аналіз історії та сучасні тенденції дадуть можливість окреслити перспективи регіонального мовника і це є основною *метою* цього дослідження.

Задля цього необхідно вирішити такі *завдання*: на основі аналізу становлення та розвитку телевізійного простору Луганщини довести його нерозривність з національною системою соціальних комунікацій; установити особливості функціонування національного телепростору в прикордонних районах Луганщини та умови, за яких виникають загрози національного характеру; виявити основний напрямок подальшого розвитку регіонального мовника в світлі застосування новітніх телекомунікаційних технологій.

Розв'язання поставлених завдань дасть змогу окреслити оптимальну схему функціонування та ефективні методи його реформування та уніфікації до стандартів загальноукраїнського телевізійного мовлення. До того ж визначення векторів розвитку регіонального телевізійного простору дасть можливість вищій школі готувати фахівців з урахуванням даних потреб. Отже, дослідження матиме не лише суто наукове, але й практичне значення, яким можуть скористатися науковці, медійники-практики та студенти-початківці.

Методологічною основою осмислення заявленої проблеми є дослідження, присвячені вивченню вітчизняної (В. Іванов, В. Шкляр, Г. Вартанов, В. Гоян, В. Здоровега, О. Зернецька) та зарубіжної журналістики (Р. Борецький, Г. Кузнецов). А. Москалюк, І. Мащенко, Є. Карабанова проаналізували та систематизували шлях розвитку та сучасний стан телебачення України, окреслили найважливіші напрямки діяльності загальноукраїнських та регіональних телеканалів. Інша група дослідників – М. Карабанов, В. Бойко, І. Курус, Д. Неліпа – систематизували основні етапи трансформації телебачення в контексті суспільно-політичних змін, які відбувалися в країні в 90-х роках минулого століття та на початку нового тисячоліття. Аналіз інформаційного простору Луганщини, здійснений В. Галич, дає можливість визначити «перспективи його прогресивного розвитку на засадах принципів демократизму та гуманізму, що лежать в основі українського державотворення» [1, с. 89]. О. Кулініч [4] розглядає особливості мовлення регіонального телебачення на матеріалах телеканалів Луганської області.

Якщо зважити на основні тенденції існування телевізійного соціально-комунікативного поля Луганщини та перспективи його розвитку за часів незалежності України, то варто констатувати, що до початку XXI століття воно вже досягло стабільності, а кількість існуючих регіональних та місцевих телеорганізацій незмінна протягом останніх років. Регіональна ж тележурналістика, як і загальнонаціональні ЗМІ у цілому, пройшли «основні етапи свого становлення – від однопартійної заангажованості, через перебудовчу ейфорію уседозволеності до теперішнього процесу поступового усвідомлення як можливостей, так і відповідальності «четвертої влади» [6, с. 243]. «Програми місцевих телекомпаній для населення стали невід'ємним елементом життя, могутнім пізнавальним та виховним засобом комунікації, а головне – джерелом різноманітної інформації» [7].

Сьогодні Луганщина має цілком сформований і сталий регіональний телевізійний простір, у якому державна інформаційна політика реалізується через управління в справах преси та інформації Луганської обласної державної адміністрації, а інший державний орган – представництво Національної ради з питань телебачення та радіомовлення – здійснює нагляд за дотриманням на території Луганської області законів України у сфері телерадіомовлення та виконує регуляторні повноваження [11, с. 292].

Станом на 1 січня 2011 року [2] в телевізійному просторі Луганщини функціонує 15 регіональних та місцевих телекомпаній: обласні – ЛОТ, ЛКТ, ІРТА, місцеві – ВІД (Сведловськ), ЕРА-ТВ (Брянка), АСКЕТ (Алчевськ), АНТЕЛ (Антрацит), РТВ та НІКА-ТВ (Ровеньки), Енергія (Щастя), ЛІК-ТВ та АКЦЕНТ (Лисичанськ), СТВ (Северодонецьк).

Названі телекомпанії за формою власності поділяються на державні (1), комунальні (3), приватні (11), а за способом розповсюдження сигналу 11 ТРК є ефірними, 1 – супутникова (ІРТА+), решта – кабельні.

Між тим, за територіальною локальністю каналами регіонального телевізійного мовлення територія області покрита не повністю. Так, ЛОТ покриває телевізійним сигналом 89,7% території Луганщини (а це майже 2, 1 млн. [5] споживачів інформпродукції, ЛКТ збирає 1,2 млн. телеглядачів[8], продуктивною є також ІРТА, яка покриває телевізійним сигналом 80% області.

Місцеві телеканали зосереджені у великих містах південно-західної та центральної частини Луганської області. Сільські прикордонні райони (Троїцький, Марківський, Міловський, Новопсковський) і надалі залишаються повністю чи частково не доступними для регіонального та місцевого телевізійного продукту. Більше того, до частини названих населених пунктів не доходить телевізійний сигнал жодного загальнонаціонального каналу. Натомість там присутній іноземний – російський – телевізійний продукт. За часів існування СРСР така ситуація була не критичною, адже відсутність телевізійного сигналу з України компенсувала Росія. За часів незалежності так і не вистачило фінансів та політичної волі змінити цю масово-інформаційну ситуацію. Росія активно працює не лише в наявних аналогових частотах, а й впроваджує цифрові технології. Відповідний частотний ресурс для трансляції цифрового телебачення в прикордонних територіях уже зайнятий. Тож констатуємо, що Луганщина та Україна втратила частину своєї телевізійної та й інформаційної території. І мова тут уже йде про інформаційну безпеку держави.

Якщо проаналізувати діяльність регіональних та місцевих каналів у межах телевізійного простору Луганщини, то напрашується кілька висновків. По-перше, вони є бізнес-проектами певних фінансово-економічних чи політичних груп впливу, у яких домінують політичні чи бізнесові інтереси їхніх засновників (власників). І політична чи економічна доцільність, а не дотримання стандартів професії визначає підходи до виробництва того чи іншого телепродукту. По-друге, телевізійний інформаційний простір фактично монополізований представниками наближеними до однієї політичної сили, що створює умови для маніпулювання громадською свідомістю й насадження певних стереотипів. По-третє, кількісні показники так і не переростають у якісні, адже бракує коштів, необхідних для нормального виробництва високопродуктивного телепродукту та професійних тележурналістів. Кадровий голод спроможні подолати спеціалізовані кафедри журналістики, освітня концепція яких «базується на підготовці висококваліфікованих україномовних фахівців у галузі соціальної комунікації, які є більш конкурентоспроможними та соціально-захищеними на ринку праці в Україні» [1, с. 87]. Вихід же на якісно новий рівень – шлях, який не оминати всім без винятку телекомпаніям Луганщини. А в регіональному телевізійному соціально-комунікативному полі відбуватимуться зміни, аналогічні тим, які вже ствердилися в загальноукраїнському просторі. Найбільш потужні регіональні фінансово-

економічні групи монополізуватимуть місцевий телепростір шляхом уключення до своєї системи місцевих ТРК. Створені медіа-холдинги уніфікують стандарти місцевої журналістики до рівня регіонального та будуть змушені наслідувати стандарти роботи загальноукраїнських каналів.

Перемога цифрового мовлення змусить регіональні канали України враховувати це й поступово перейти на новий рівень технічного забезпечення. У свою чергу перехід російського мовника на виробництво продукції в новому форматі якості (16:9) призведе спочатку до переходу на ці ж стандарти національного, а згодом і регіонального мовника. Останній уже розпочав технічну підготовку до цього. Задекларований же вихід регіонального телевиробника на супутникове мовлення (IPTA+) дасть неабияку перспективу для подальшого творчого та технічного росту.

У цій масово-інформаційній ситуації держава має стати гравцем на медійному ринку, а реальні кроки на шляху до створення громадського (суспільного) телебачення унеможливають перекося, у тому числі в розвитку регіонального телемовлення. Тож без роздержавлення обласних телерадіокомпаній не обійтись.

Варто відзначити, що в Україні діє Національна програма інформатизації суспільства. Це один із найважливіших напрямків науково-технічного прогресу, що охоплює широке соціальне тло та справляє вплив на життя й діяльність кожної людини [9, с. 182]. У Законі «Про концепцію Національної програми інформатизації» визначено основний її зміст «як сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на створення умов для інформаційних потреб, реалізації прав громадян та суспільства на основі створення, розвитку інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій» [3]. Тож, коли сьогодні пересічному луганчанину доступний Інтернет, через який він веде діалог із цілим світом, то телебачення, у тому числі регіональне, має потрапити туди й бути доступним у будь-якому куточку всесвітньої мережі. Розуміючи всі переваги такої перспективи, провайдери в Луганську отримали ліцензію на таку роботу й почали в тестовому режимі опробувати систему [2]. Як бачимо, вихід регіонального мовника в глобальну мережу неминучий. А це вже нові обрії та перспективи.

Висновки. Таким чином наведений аналіз сучасного телевізійного простору Луганської області, по-перше, доводить його єдність із національною системою соціальних комунікацій; по-друге, дозволяє стверджувати, що луганське регіональне телевізійне інформаційне поле попри своє розмаїття є сталим та цілком сформованим, а виготовлений ними продукт, відповідає вимогам реципієнтів; по-третє акцентувати на тому, що держава має бути зацікавлена в активній розбудові національного, в т.ч. й регіонального телевізійного простору через загрозу експансії неукраїнських інтересів, а також стимулюванні подальшого вектору розвитку регіонального телемедіапростору – через новітні телекомунікаційні технології.

Список літератури

1. Галич В.М. Інформаційний простір Луганщини: стан і перспективи розвитку / В.М. Галич // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2008. – Ч. I. – №3 (142). – С. 267.

2. Державний реєстр телерадіоорганізацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nrada.gov.ua>.
3. Закон України «Про концепцію Національної програми інформатизації» // Голос України. – 1998. – 4 лютого.
4. Кулініч О.О. Особливості мовлення регіонального телебачення (на матеріалах телеканалів Луганської області) / О.О. Кулініч // Теле- та радіожурналістика. – Вип.9. – Ч. 1. – Львів, 2010. – С. 182-187.
5. Луганське телебачення починалося так... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lot.lg.ua/?mid=1&page=1>.
6. Нахапетов В. Аудиторія місцевого (регіонального) телебачення / В. Нахапетов // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. науково-методичних праць. – Вип.3. – Львів, 2000. – С. 241-257.
7. Нахапетов В. Роль місцевого телебачення у створенні іміджу політичного лідера / В. Нахапетов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-2_4.htm.
8. О каналі ЛКТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lkt.lg.ua/about>.
9. Склярєнко В.Є. Телебачення незалежної України: історія та сучасність / В. Є. Склярєнко // Український історичний журнал. – 2008. – № 5. – С. 179-186.
10. Сучасна інформаційна політика / За ред. проф. А. Москаленка. – К.: Центр вільної преси, 1999. – 187 с.
11. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра / ред. Є.М. Карабанова; відп. за вип. А. П. Москалюк. – К.: Дирекція ФВД, 2006. – 647 с.
12. Українське телебачення: роки, події, звершення / М.М. Карабанов, В.Я. Бойко та ін. – К.: Дирекція ФВД, 2008. – 400 с.

Соломін Е. А. Региональная парадигма национального телевизионного пространства // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.91-95.

Анализируется региональное телевизионное пространство Луганщины с точки зрения его становления и функционирования в национальной системе социальных коммуникаций. Рассматривается возможный путь дальнейшего развития регионального вещания в свете интеграционных перспектив и внедрение новейших телекоммуникационных технологий.

Ключевые слова: *телевидение, телевизионное пространство, региональный вещатель, общественное телевидение, информационная политика.*

Solomin Y.O. Regional features of the national television space // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communicatios». – 2011. – V.24 (63). – №4. Part 1. – P.91-95.

Analyzed regional television space Luhansk region in terms of its establishment and functioning of the national system of social communications. Considered a possible way of further development of regional broadcasters in the light of the prospects for integration and introduction of new telecommunications technologies.

Key words: *television, television space, regional broadcasters, public television, information policy.*

Поступила до редакції 15.08.2011 р.